

Een project in samenwerking met Mariëlle Jonkers, Manita Jaspers, Elke Oppers en Maartje Verhulst

KINDEREN

INHOUDSOPGAVE

Uitleg	Blz. 3
Afval	Blz.4
Energie	Blz. 7
Mobiliteit	Blz. 10
Voedsel	Blz. 13
Water	Blz. 16
Bijlages	Blz. 19

UITLEG

Fantastisch dat jullie meedoen met de besmettelijke BUURTKracht en op die manier actief bijdragen aan een duurzaam Gaasperdam. Dit draaiboek is bedoeld voor scholen die in hun lessen aandacht willen besteden aan duurzaamheid.

Voor het geven van de lessen zijn PowerPointpresentaties en posters gemaakt op basis van vijf thema's: energie, water, afval, mobiliteit en voedsel. Door het bespreken van de PowerPointpresentaties met de klas worden kinderen bewust van het feit dat ook zij kunnen bijdragen aan een duurzamer Gaasperdam.

De teksten in de presentatie zijn herschreven voor kinderen, maar het kan natuurlijk zijn dat ze niet aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen in de leeftijdscategorie waaraan lesgegeven wordt. Probeer dan naar eigen inzicht de teksten aan te passen.

Verderop in dit draaiboek staat achtergrondinformatie gegeven om de presentaties te verduidelijken. Ook staan per onderwerp besparende tips aangegeven en sommige daarvan kunnen ook op school gebruikt worden.

Heeft u na het geven van de lessen tips om ons materiaal te verbeteren: laat het ons dan weten! Je kunt contact op nemen met Anne Stijkel (anne@slimwonengaasperdam.nl).

VEEL SUCCES!

AFVAL

INFORMATIE OVER DE PRESENTATIE

GROENTE-, FRUIT- EN TUINAFVAL

Groente- Fruit- en Tuinafval (GFT-afval) is afval van groentes, fruitsoorten, eierschalen en het afval uit je tuin. Van dit GFT-afval kan uitstekende compost gemaakt worden. GFT-afval kan thuis in de groene container worden gedaan. Het is belangrijk om dit GFT-afval te scheiden van het andere afval, omdat van dit afval biomassa kan worden gemaakt wat gebruikt wordt voor duurzame energie.

TEXTIEL

Textiel kun je uitstekend hergebruiken. Heel veel oude kleding kan nog best worden gedragen. Ook kan kleding worden verkocht in tweedehands winkels. Lakens of kapotte en versleten kleding zijn ook nog nuttig als vulmiddel of voor andere doeleinden. Zo leveren ze geld op voor het goede doel en krijgt textiel een tweede leven. Ook kunnen oude kleren naar arme landen gestuurd worden zodat kinderen blij kunnen worden gemaakt met jouw kleren.

PAPIER

Van oud papier en karton kan weer nieuw papier en karton gemaakt worden! Dit kan maar liefst zes keer. Papier wordt gemaakt van hout van bomen en van oud papier. Als we geen oud papier zouden gebruiken, zouden we heel veel bomen nodig hebben. In Nederland gebruiken we gelukkig veel oud papier voor het maken van nieuwe kranten, dozen en boekjes. Daarom hebben we maar weinig bomen nodig! In Nederland gebruiken we voor het maken van nieuw papier 75% oud papier en maar 25% hout van bomen.

GLAS

Net zoals papier is glas ook voor 100% te hergebruiken. Het glas waarvan flessen en potten zijn gemaakt, kun je steeds weer opnieuw gebruiken maar dan moet je glas wel apart inleveren! Dat kan door statiegeldflessen in te leveren bij de supermarkt en door lege glazen potten en oude flessen in de glasbak te gooien. Dat scheelt in de winning van grondstoffen, het bespaart energie en voorkomt jaarlijks een enorme berg afval. Naast de bekende groene bol staan er in onze regio ook steeds meer ondergrondse glasbakken. Er staan in Nederland meer glasbakken dan brievenbussen. En heb je al eens een glazen potje of lege fles in de glasbak gegooid? Doe maar eens, want scherven brengen geluk!

BESPARENDE TIPS

WIST JE DAT...

- Je door afval zoveel mogelijk te scheiden een tweede leven kan geven of dat het afval kan dienen als grondstof voor nieuwe producten?
- Je je oude huishoudelijke apparaten bij aankoop van nieuwe apparaten kunt inleveren bij de winkel waar je de nieuwe apparaten koopt?
- Je eerst een gaatje in een vuilniszak moet maken voordat je deze in de container gooit, zodat de lucht uit de zak kan ontsnappen en het zo ruimte scheelt?
- Je lege melkpakken plat moet maken en kunststof verpakkingen moet gebruiken om ander afval in te doen zodat je grotere stukken afval verkleint?
- Je oplaadbare batterijen beter kunt gebruiken in plaats van eenmalige batterijen, omdat batterijen chemisch afval wat moeilijk af te breken is.
- Je de lege kant van een papier kunt gebruiken als kladpapier en dat je beter tweezijdig kunt kopiëren?
- Je door je eigen boodschappentas mee te nemen een hoop plastic tasjes bespaart?
- Je wegwerpproducten moet vermijden, omdat dit onnodig afval oplevert?
- Je overbodig verpakkingsmateriaal of afval achter kan laten in de winkel?
- Je beter water uit de kraan kunt drinken dan water uit flessen?
- Hoe groter de verpakkingseenheid is, hoe minder verpakking per kilogram product is? Bijvoorbeeld een zak van 5 kilogram aardappelen levert minder afval op dan twee zakken van 2,5 kilo. Pas echter op met grote voorraden. Producten kunnen bederven en dat leidt tot afval en verspilling van de energie die nodig is geweest om het product te maken.
- Je van tevoren moet berekenen hoeveel klussen in je huis gaan kosten, zodat je voorkomt dat je te veel inkoopt?
- Duurzame en kwalitatief goede spullen langer mee gaan en je daardoor minder vaak nieuwe spullen hoeft te kopen?
- Je door zorgvuldig onderhoud je spullen kunnen behouden?
- Je kapotte spullen moet repareren als dat mogelijk is? Onderdelen van oudere apparaten zijn vaak nog te krijgen bij onderdelenwinkels. Ook kun je via internet bij de producent informeren, zo verleng je de gebruiksduur.
- Je bruikbare of makkelijk te repareren spullen naar de kringloopwinkel kunt brengen? Denk hierbij aan kleding, beddengoed, speelgoed of meubilair, maar ook elektrische apparaten of cd's.
- Oud gereedschap nog vaak hergebruikt kan worden. De Stichting Gered Gereedschap zamelt oud gereedschap in, knapt het op en stuurt het naar ontwikkelingslanden.
- Je ook apparaten kunt huren in plaats van ze aan te schaffen?

VEEL SUCCES!

ENERGIE

INFORMATIE OVER DE PRESENTATIE

OPGELADEN APPARATEN

Wanneer jij je oplader in het stopcontact steekt, maakt de stekker aansluiting en kan jouw mobiel of mp3-speler worden opgeladen. Wanneer dit apparaat volledig opgeladen is, is het verstandig om de oplader weer uit het stopcontact te halen. De oplader gebruikt namelijk constant stroom wanneer deze in het stopcontact zit. Door hierop te letten, kan er bespaard worden op de energierekening en dit bedrag staat ongeveer gelijk aan een zakje loombandjes.

SCREENSAVER

Misschien heb je wel eens gezien dat op je computer een bewegend icoontje komt te staan, wanneer je computer naar slaapstand wil gaan. Vaak wordt verteld dat deze zogenaamde screensaver energie bespaart, maar dat is niet waar. Het stroomverbruik van je computer loopt hierdoor alleen maar op. Vroeger was een screensaver ervoor bedoeld om monitoren te beschermen tegen inbranding, maar tegenwoordig is dit niet meer nodig. Door je screensaver uit te zetten, besparen je ouders geld, waarmee ze een klein doosje Playmobil kunnen kopen voor jou.

LICHTE KLEUR VERF OP MUREN

Wanneer jij van je papa en mama een kleur mag kiezen voor je slaapkamer is het verstandig om voor een lichte kleur te kiezen. Een lichte kamer weerkaatst binnenvallend zonlicht beter zodat lampen langer uit kunnen blijven. Ook zijn er minder lampen nodig om je slaapkamer te kunnen verlichten, omdat ook het licht van je lamp weerkaatst wordt door de lichte kleur van je kamer. Wanneer je dan voor jouw slaapkamer je lievelingskleur wil, kun je vragen of ze deze in een lichtere variant kunnen verven. Door bewust te kiezen, besparen je ouders geld en kunnen ze met dat geld een klein gezelschapsspel kopen.

BEELDSCHERM UIT BIJ DOWNLOADEN

Wanneer je papa of mama een film aan het downloaden is, kun jij zo verstandig zijn door het beeldscherm van de computer uit te zetten. Het kost namelijk veel geld om je beeldscherm te verlichten en wanneer jij dit uitzet wanneer het niet per se aan hoeft te staan, bespaar jij geld. Met dit geld zouden je ouders een grotere doos met Playmobil voor je kunnen kopen.

VERWARMING LAGER TIJDENS SLAPEN

Door je verwarming lager te zetten wanneer je gaat slapen, bespaar je een hoop energie. Je ouders hoeven hierdoor 80 euro per jaar minder te betalen voor de energierekening. Met dit geld wat wordt bespaard, kunnen je ouders voor jou een trampoline kopen.

BESPAARTIPS

WIST JE DAT...

- Je € 80 per jaar kunt besparen door de thermostaat één graadje lager te zetten?
- Je € 73 kunt besparen door een LCD-LED TV aan te schaffen?
- Je € 93 per jaar kunt besparen door je wasgoed aan de lijn te drogen in plaats van in de droger?
- Je 3% per jaar kunt besparen door de thermostaat één uur eerder uit te zetten?
- Je € 4 per jaar kunt besparen door geen (bewegende) screensavers te gebruiken?
- Je € 8 per jaar kunt besparen door passende pannen op de pit te gebruiken en door met de deksel op de pan te koken?
- Je 15% per jaar kunt besparen door 's nachts de thermostaat naar 15° C te zetten?
- Je € 160 per jaar kunt besparen door uw waterbed weg te doen?
- Je € 1 per jaar kunt besparen door uw apparaten uit het stopcontact te halen als deze opgeladen zijn?
- Je € 10 kunt besparen door een bewegingssensor in je buitenlamp te plaatsen?
- Je € 114 per jaar kunt besparen als je de verwarming laag zet als je weggaat?
- Je € 20 per jaar kunt besparen door elektrische apparaten zoveel mogelijk tijdens de daltariefperiode te gebruiken?
- Je € 73 per jaar kunt besparen door uw vriezer regelmatig te ontdooien?
- Je € 31 per jaar kunt besparen door te wassen op 30/40°C met een volle trommel?
- Je € 20 per jaar kunt besparen door tijdens het downloaden je beeldscherm uit te zetten?
- Je € 2 per jaar kunt besparen door te koken in een snelkookpan?
- Je € 75 per jaar kunt besparen door je apparaten uit te zetten in plaats van stand-by?
- Je € 11 per jaar kunt besparen door lichte muren aan te brengen zodat je minder energie voor verlichting nodig hebt?
- Je minder energie zal verbruiken als je een kleinere koelkast of televisie koopt?
- Je beter een desktop dan een laptop kunt kopen, omdat deze energiezuiniger is?
- Je met een volle trommel was minder vaak hoeft te wassen en zo op energie bespaart?
- Je beter extra wasmiddel kunt gebruiken dan op hogere temperatuur wassen wanneer wasgoed niet goed schoon wordt?

VEEL SUCCES!

MOBILITEIT

INFORMATIE OVER DE PRESENTATIE

ZELFSTANDIG NAAR SCHOOL LOPEN OF FIETSEN

Wordt jij wel eens naar school of je hobby gebracht? Bijna 90% van alle kinderen op jouw school worden door hun ouders naar school gebracht. Ongeveer 30% hiervan wordt met de auto naar school of hobby gebracht. Jouw ouders willen je graag veilig daar afzetten, maar als je stoer bent en goed uitkijkt, kun je het zelf! Wanneer je goed op het verkeer let en eventueel met vriendjes en vriendinnetjes hiernaartoe gaat, hoeven je ouders niet meer mee en ben je dus goed bezig voor het milieu.

FIETSEN EN LOPEN

Als je nu niet alleen naar school of hobby wil, kun je aan je ouders vragen of ze je met de fiets of lopend daarnaartoe willen brengen. Dit is beter voor het milieu, het is gezond en goedkoper. Ook zou je met vriendjes en vriendinnetjes naar school of je hobby kunnen fietsen of lopen.

STINT

De Stint is een fiets waar 10 kindjes en één begeleider op kunnen om zo veilig naar school te gaan. De Stint rijdt nog maar op weinig plaatsen, maar als jij genoeg vriendjes en vriendinnetjes hebt die mee willen, zou je aan je ouders of aan de school kunnen vragen of ze deze fiets willen gaan inzetten. De fiets zorgt voor een veilige omgeving rondom het schoolplein en heeft een beperkte milieubelasting.

MET OUDERS VAN VRIENDJES OF VRIENDINNETJES MEERIJDEN

Wanneer je niet lopend en fietsend naar school of je hobby kunt, zou je wel mee kunnen rijden met ouders van vriendjes en vriendinnetjes meerijden bij jou uit de buurt. Als je met 3 vriendjes en vriendinnetjes meerijdt, hoeft daar maar één auto voor te rijden in plaats van 4 auto's. Dit is natuurlijk veel beter voor het milieu en het is ook nog eens gezellig!

OPENBAAR VERVOER

Wanneer je in de buurt van een bushalte woont, zou je ook met de bus naar school of je hobby kunnen rijden. Wel moet je goed kijken waar je moet uitstappen en hoe je moet lopen. Wanneer je aan de buschauffeur vraagt of hij/zij je wilt helpen, moet het helemaal goed komen en ben je ook nog eens goed voor het milieu!

BESPAARTIPS

WIST JE DAT...

- Elektrische vervoersmiddelen zoals de trein, de tram en de metro zijn gunstiger voor het milieu dan de gemiddelde bus?
- Je door een jaar lang iedere dag de fiets te nemen in plaats van een kleine auto die rijdt op benzine 208 euro aan brandstofkosten kan besparen?
- Je door zo vroeg mogelijk te schakelen naar een hogere versnelling en een zo constant snelheid aan te houden je 15% op brandstof en CO₂-uitstoot kan besparen?
- Een elektrische fiets veel minder vervuilend is dan een bromfiets, scooter of snorfiets in dichtbevolkt gebied waardoor gezondheidsschade minder erg wordt?
- Er jaarlijks 500.000.000 autoritjes korter zijn dan 7.5 kilometer en wanneer we er hiervan 5% op de fiets doen, dan besparen 40.000.000 liter brandstof en 80.000.000 kilo CO₂?
- Je door buiten de spits te reizen het milieu minder belast en dat je zo aangenamer rijdt?
- Wanneer je een auto koopt geen auto van voor het jaar 200 moeten kopen, omdat deze auto's het milieu erg vervuilen?
- Een kleine auto 15% zuiniger is dan gemiddeld, terwijl een grote auto 20% meer verbruikt dan een middenklasser?
- Je bij een autokeuze het energielabel A moet kiezen? Dit scheelt namelijk CO₂-uitstoot, brandstofkosten en belasting.
- Je door een maatje kleiner te rijden veel bespaart op brandstof, kosten en milieubelasting?
- Je dat je niet per se een nieuwe auto hoeft aan te schaffen om brandstof te besparen? Je kunt ook je rijstijl aanpassen, wat zo'n 10% brandstof kan besparen.
- Je door autoaccessoires zoals boordcomputers, brandstofmeters, toerentellers en cruise-controls een hoop brandstof kunt besparen?
- Je brandstofverbruik omhoog gaat wanneer je sneller rijdt?
- Je op reis met een touringcar het milieu het minste belast? Een goede tweede keuze is de internationale trein of hogesnelheidstrein.
- Je door te investeren in duurzame energie of bosaanplant je CO₂-uitstoot kan compenseren?
- Het voor het milieu beter is om je auto in een wasstraat schoon te maken dan op straat?
- Je de accu van je elektrische fiets bij kamertemperatuur moet opladen en dat dit twee tot acht uur kan duren?

VEEL SUCCES!

VOEDSEL

INFORMATIE OVER DE PRESENTATIE

PRODUCTEN UIT EIGEN LAND

Als je naar de winkel gaat met je ouders kun je op de verpakking vaak zien waar het product vandaan komt. Als je hierop gaat letten en vooral Nederlandse producten kiest, maak je een goede keuze. Het eten uit Nederland hoeft namelijk minder te reizen voordat het in de winkel komt en is dus beter voor de natuur.

VERSPILLING

Er wordt heel veel voedsel weggegooid en dit moet stoppen. Per jaar gooit ieder persoon ongeveer 50 kilogram weg en dit kost 155 euro per persoon. Van dit geld zou je een Nintendo DS van kunnen kopen. Gooi dus niet zomaar op school je boterham weg, maar neem hem mee naar huis zodat je die thuis nog op kan eten. Ook kun je je boterham delen met iemand anders op school. Denk dus goed na voordat je eten weggooit! Kindjes in Afrika lijden honger en jij gooit je eten weg, dat is niet goed!

KORTE KETENS

Een voedselketen bestaat vaak uit meerdere schakels, zoals van boer, naar fabriek, naar consument. Wanneer de voedselketen wordt verkleind, hoef je er minder voor te betalen en kun je zelf zien waar en hoe jouw voedsel gemaakt wordt. Je zou dus bijvoorbeeld een moestuintje kunnen beginnen en zo je eigen aardbeien en boontjes telen.

BIODIVERSITEIT

Wanneer je een moestuintje wil beginnen, kun je natuurlijk niet alle groenten en fruit telen die je zou willen. Je zou bijvoorbeeld met vriendjes of vriendinnetjes kunnen afspreken dat jullie allemaal iets anders gaan telen en dat jullie dat ruilen tegen elkaars producten. Zo kan iedereen genieten van verschillende producten en is iedereen blij.

SEIZOENSPRODUCTEN

Om te kijken wanneer je welke groenten en fruit in je moestuin wil zetten, kun je de groente- en fruitkalender gebruiken waarin staat welke groenten en fruit er in welk seizoen het minst het milieu belasten. Je kunt op de kalender kijken wanneer je een bepaalde groente kunt planten en kunt oogsten, zodat je zelf ook diversiteit kunt aanbrengen in je moestuin en nog eens goed bezig bent voor het milieu.

BESPAARTIPS

WIST JE DAT...

- Één persoon gemiddeld 50 kilogram vast voedsel per jaar verspilt?
- 58% van de mensen het product na het verstrijken van de houdbaarheidsdatum inspecteert of het nog bruikbaar is en dat 16% het product direct, zonder te kijken, weggooit?
- Er voor iedere wereldbewoner ongeveer 0.9 hectare beschikbaar is om voedsel te produceren en dat het gemiddelde voor de Nederlanders op 2.1 hectare ligt?
- Als iedereen een voedselafdruk van 2.1 hectare heeft, dan zijn er ruim 1.8 aardbollen nodig om voor iedereen voldoende voedsel te verbouwen?
- Je met je waterafdruk van 3450 liter 21 badkuipen per dag kunt vullen en er voor de productie van je voedsel dus veel meer nodig is dan die volle badkuip die je dagelijks gebruikt voor de was, de vaat en de wc?
- Je de uitstoot van broeikasgassen en productie-energie kan verminderen door af en toe vlees te laten staan?
- Het Milieukeur en EKO-keurmerk staan voor milieuvriendelijk geteelde producten?
- Door de koelkasttemperatuur op 4 graden te zetten je producten het langst houdbaar zijn? De temperatuur mag niet hoger zijn dan 7 graden.
- Je tropisch fruit, tomaten, paprika en aubergine buiten de koelkast moet bewaren omdat je anders koudebederf krijgt?
- Je bij het koken rekening moet houden met kleine en grote eters?
- Je bij het koken gebruik kunt maken van een kopje, mok, weegschaal of maatbeker om de juiste porties af te meten??
- Biologische producten altijd geteeld worden zonder kunstmest en chemische gewasbeschermingsmiddelen? Toch kunnen ze een hoge milieubelasting hebben, doordat ze per vliegtuig zijn vervoerd of in een verwarmde kas zijn geteeld.
- Je het best gevarieerd en met mate kunt eten? Dit voorkomt overgewicht en het is beter voor het milieu.
- Je voor plantaardige producten, zoals peulvruchten, noten en groenteburgers moet kiezen als je milieuvriendelijke eiwitrijke voedingsmiddelen wilt consumeren?
- Sojamelk verrijkt is met calcium en vitamine B12 en daarom een volwaardige vervanger van koemelk is?

VEEL SUCCES!

WATER

INFORMATIE OVER DE PRESENTATIE

KORTER DOUCHEN

Het is heel normaal dat iedereen één keer per dag doucht of in bad gaat. Als je mag kiezen, dan is een slimme keuze om onder de douche te gaan. Wel is het zo dat hoe langer je doucht, hoe meer water er wordt verbruikt. Als alle Nederlanders jaarlijks 1 minuut korter zouden douchen, zou dat een besparing opleveren van 11 duizend zwembaden.

DOUCHEN IN PLAATS VAN IN BAD

Je wilt vast wel een keertje lekker in bad liggen en daar is in principe niets mis mee. Toch moet je je wel bedenken dat je met badderen 150 liter water verspilt. Als je gaat douchen kost dat gemiddeld 75 liter water en dit is dus de helft minder dan wanneer je een bad neemt. Denk daarom van tevoren goed na voordat je een bad neemt.

KRAAN UIT TIJDENS TANDEN POESTEN

Doe altijd de kraan uit bij het tandenpoetsen. Per minuut stroomt wel 10 liter schoon, ongebruikt water weg en dit is erg zonde. In Nederland lopen er per jaar 27 duizend zwembaden aan water weg, omdat mensen de kraan tijdens het tanden poetsen open laten staan.

WC DOORSPOELEN

Het toilet verbruikt veel water. Per spoeling verdwijnt er 9 liter water in het riool. Tegenwoordig zijn er toiletten met een waterbesparende knop. Je kunt dan kiezen of je op de kleine of de grote knop drukt. Onthoud dat je op de kleine knop moet drukken als je een kleine boodschap hebt gedaan. Als iedereen in Nederland dit doet, besparen we 60 duizend zwembaden aan water.

WATER UIT REGENTON

Met een regenton kan regenwater verzameld en hergebruikt worden. Regenwater is niet geschikt om te drinken, maar het is wel schoon genoeg om er andere dingen mee te doen. Het kan uitstekend gebruikt worden om je waterpistool te vullen of om een watergevecht mee te doen.

BESPAARTIPS

WIST JE DAT...

- Als je 2 minuten korter doucht, €18,- per persoon per jaar bespaart?
- Als je doucht in plaats van een bad neemt, slechts de helft van het water nodig hebt?
- Als je de kraan niet laat lopen tijdens het tandenpoetsen, je 40 liter water per persoon per dag bespaart?
- Per toiletbezoek de helft van het water bespaart door de (kleine) bespaarknop te gebruiken bij het doorspoelen
- Klein chemisch afval (medicijnen, olie, terpentijn of verf) beter niet weg kunt spoelen, maar apart inleveren? Wanneer je het wegspoelt kan het in grond- of oppervlaktewater terecht komen en problemen opleveren bij drinkwaterwinning
- Je ook in de keuken gemakkelijk water kunt besparen?
 - Koud water: Vindt u koud water lekkerder dan lauw water? Vaak duurt het wel even voordat het water echt koud uit de kraan komt. Dat is zonde van het water dat wegloopt. Op een slimme manier kunt u water besparen. Vul een lege (limonade) fles met water en leg deze in de koelkast. Dan hebt u altijd een koud glas water tot uw beschikking.
 - Warm water: Vaak moet u even wachten tot het water warm uit de kraan komt. En dus stromen er liters koud en lauw water door het afvoerputje. Vang dat koude water op in een gieter, emmer of pan. Daarmee kunt u planten water geven, groenten wassen en koken en eenvoudig water besparen.
 - Theewater: Hebt u teveel water opgezet bij het theezetten? Gooi dat water dan niet weg, maar bewaar het gewoon in de waterkoker of in uw fluitketel totdat u weer zin krijgt in een kop thee. Of geef de planten water. Thee zet u het zuinigst met een waterkoker. Ontkalk uw waterkoker regelmatig: een goed ontkalkte waterkoker is efficiënter met energie. Zo ziet u, zelfs bij het theezetten kunt u water besparen.
- Het verstandig is zoveel mogelijk water op te vangen in een regenton? Dat water is onder andere te gebruiken om planten te begieten, de stoep schoon te maken, de auto mee te wassen, mee te spelen (waterpistool/zandbak) of de ramen te wassen. Doordat regenwater vrij is van kalk, komen er met het ramen wassen met regenwater geen strepen op de ruit.
- Je de tuin in de zomer beter niet iedere dag water kunt geven, maar liever tweemaal per week een grote hoeveelheid? De planten gaan dan langere wortels ontwikkelen, zodat ze dieper in de bodem water kunnen vinden en in drogere tijden hoeft u minder water te geven.
- Beter 's ochtends vroeg of 's avonds laat kunt sproeien? Het is dan nog niet zo warm en op die manier verdampt het water niet direct.
- Je de auto ook goedkoop kunt wassen met leidingwater? Gebruik emmers in plaats van de tuinslang en gebruik 40 liter in plaats van 150 liter: een besparing van bijna 75%!
- Het repareren van lekkende leidingen per jaar al gauw 1100 liter kan besparen, terwijl het iedere minuut maar een paar druppels zijn?
- Het beter is om te wassen met volle machines? Door bewust om te gaan met het gebruik van dit soort apparaten bespaart u niet alleen energie, maar ook water.

VEEL SUCCES!

BIJLAGES

BIJLAGE 1: HANDIGE LINKS OM TE BEKIJKEN

AFVAL

<http://www.areareiniging.nl/index.php/algemeen-alg/educatie/afval-wat-is-het.html>

<http://www.gad.nl/files/educatief/schoolafvalboekje%20november%202009.pdf>

http://www.afvalvrij.nl/navigatie_links/afval%20scheiden%3a%20doen%21/

<http://www.milieucentraal.nl/themas/afval-heb-je-zelf-in-de-hand>

<http://www.doemeermetafval.nl/item.html&objID=13470>

<http://www.rd4.nl/?id=203&lang=nl>

ENERGIE

<https://www.essent.nl/content/particulier/energie-besparen/index.html>

<https://www.liander.nl/mijnhuismijnenergie/energie-besparen/>

<http://www.milieucentraal.nl/themas/bronnen-van-energie>

<http://www.milieucentraal.nl/themas/energie-besparen>

<http://www.nuon.nl/energie-besparen/>

MOBILITEIT

<http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/energie-en-milieu-innovaties/elektrisch-rijden>

<http://www.milieucentraal.nl/themas/schoon-en-zuinig-op-weg>

<http://www.fietsenaarhetwerk.nl/fiscale-voordelen/>

<http://www.stint.nl/product/4572679004>

<http://www.anwb.nl/auto/themas/overzicht>

<http://www.lowcardiet.nl/keuzes>

VOEDSEL

<http://mens-en-gezondheid.infonu.nl/gezonde-voeding/99050-10-redenen-waarom-biologisch-eten-beter-is.html>

<http://www.voedingscentrum.nl/nl/mijn-boodschappen.aspx>

<http://www.urgenda.nl/projecten/duurzaam-voedsel/>

<http://www.milieucentraal.nl/themas/milieubewust-eten>

<http://www.sevendaysoffeedback.com/>

<https://www.nudge.nl/nudges/187>

<http://www.voedselcollectief.nl/>

WATER

<http://www.milieucentraal.nl/themas/energie-besparen/energiezuinig-verwarmen-en-warm-water/>

<http://www.eon.nl/thuis/nl/informatie/energie-bespaartips/7-tips-voor-water-besparen.html>

<http://www.waterbewust.nl/waterbesparing.html>

http://www.water.nl/bespaartips_water.htm